

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria A

Warszawa, dnia 19 grudnia 2024 r.

Pozycja 121

WYROK

z dnia 26 listopada 2024 r.

Sygn. akt K 14/24

W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Krystyna Pawłowicz – przewodniczący
Stanisław Piotrowicz
Julia Przyłębska
Bogdan Święczkowski – sprawozdawca
Jarosław Wyrembak,

protokolant: Michał Rylski,

po rozpoznaniu, z udziałem wnioskodawcy, na rozprawie w dniu 26 listopada 2024 r., wniosku Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o zbadanie zgodności:

ustawy z dnia 20 marca 2024 r. o zmianie ustawy – Prawo pocztowe oraz ustawy o zmianie ustawy – Prawo pocztowe (Dz. U. poz. 467) z art. 4, art. 7, art. 104 ust. 1 w związku z art. 106 oraz art. 96 ust. 1 Konstytucji,

o r z e k a:

Ustawa z dnia 20 marca 2024 r. o zmianie ustawy – Prawo pocztowe oraz ustawy o zmianie ustawy – Prawo pocztowe (Dz. U. poz. 467) jest niezgodna z art. 7 w związku z art. 4 ust. 2, w związku z art. 104 ust. 1, w związku z art. 96 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Ponadto p o s t a n a w i a:

umorzyć postępowanie w pozostałym zakresie.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

UZASADNIENIE

I

1. W piśmie procesowym z 12 kwietnia 2024 r. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej (dalej: Prezydent lub Wnioskodawca) wystąpił do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem

o zbadanie zgodności ustawy z dnia 20 marca 2024 r. o zmianie ustawy – Prawo pocztowe oraz ustawy o zmianie ustawy – Prawo pocztowe (Dz. U. poz. 467; dalej: kontrolowana ustawa) z art. 4, art. 7, art. 104 ust. 1 w związku z art. 106 oraz art. 96 ust. 1 Konstytucji.

Prezydent zakwestionował konstytucyjność procesu prawodawczego prowadzącego do uchwalenia kontrolowanej ustawy. Przyczyny niekonstytucyjności Wnioskodawca doszukał się w bezprawnej odmowie dopuszczania przez Marszałka Sejmu X kadencji do prac sejmowych – w tym do udziału w głosowaniach nad przyjęciem kontrolowanej ustawy – posłów na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej X kadencji Mariusza Kamińskiego oraz Macieja Wąsika.

Wnioskodawca zaprezentował analizę przebiegu procesu legislacyjnego nad kontrolowaną ustawą oraz szczegółowo opisał wydarzenia poprzedzające prace sejmowe nad uchwaleniem tego aktu normatywnego. Prezydent przedstawił wyczerpujące wywody dotyczące przebiegu postępowania karnego, przeprowadzonego wobec posłów Mariusza Kamińskiego oraz Macieja Wąsika, poruszył kwestię zastosowania wobec wskazanych posłów prezydenckiego prawa łaski, a także przytoczył poglądy Trybunału Konstytucyjnego wyrażone w odniesieniu do prezydenckiej prerogatywy mającej swoją podstawę w art. 139 Konstytucji. W swojej argumentacji Wnioskodawca osobne miejsce poświęcił działaniom podjętym przez Marszałka Sejmu uniemożliwiającym posłom Mariuszowi Kamińskiemu oraz Maciejowi Wąsikowi wykonywanie uprawnień wynikających z mandatu poselskiego, w tym w toku prac sejmowych nad kontrolowaną ustawą. Prezydent odniósł się również do negatywnej weryfikacji wskazanych działań Marszałka Sejmu, przeprowadzonej przez Sąd Najwyższy, Izbę Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych, podkreślając znaczenie prawne wydania przez ten sąd dwóch postanowień: z 4 stycznia 2024 r. (sygn. akt I NSW 1268/23) oraz z 5 stycznia 2024 r. (sygn. akt I NSW 1267/23), którymi uchylono postanowienia Marszałka Sejmu stwierdzające wygaśnięcie mandatów poselskich – odpowiednio – posła Macieja Wąsika oraz posła Mariusza Kamińskiego.

W uzasadnieniu wniosku Prezydent zaprezentował wykładnię powołanych wzorców oraz przedstawił wywody popierające zarzuty naruszenia poszczególnych przepisów Konstytucji.

Zdaniem Wnioskodawcy niezgodność kontrolowanej ustawy z wzorcami kontroli ma swoje źródło przede wszystkim w arbitralnym uniemożliwieniu przez Marszałka Sejmu wykonywania mandatów przez legalnie wybranych posłów na Sejm X kadencji Mariusza Kamińskiego oraz Macieja Wąsika w toku prac legislacyjnych nad kontrolowaną ustawą, a tym samym pozbawieniu ich prawa reprezentowania Narodu oraz sprawowania władzy w jego imieniu. Prezydent podniósł, że konstytucyjne pojęcie reprezentacji łączy się z kompetencją do podejmowania decyzji w imieniu Narodu. Bezprawne pozbawienie możliwości brania czynnego udziału w pracach legislacyjnych nad kontrolowaną ustawą przez posłów Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika, zdaniem Wnioskodawcy, musi prowadzić do uznania, że kwestionowany akt nie został przyjęty w trybie właściwym dla uchwalania ustaw. Jednym z kluczowych elementów wpływających na zgodność stanowienia prawa ze standardami wyznaczonymi przez Konstytucję jest bowiem właściwy skład Sejmu będącego organem przedstawicielskim, wyposażonym przez ustrojodawcę w funkcję prawodawczą. W ocenie Prezydenta za niezgodne z Konstytucją należy uznać każde działanie skutkujące pozbawieniem posła na Sejm warunków do skutecznego, czyli rzetelnego i efektywnego, wypełniania obowiązków poselskich oraz ochrony praw wynikających ze sprawowania mandatu w jego całości.

Prezydent wyraził także wątpliwość, czy faktyczne obsadzenie niewakującego wówczas mandatu po posle Mariuszu Kamińskim, przez umożliwienie udziału w pracach Sejmu Monice Pawłowskiej, może być kwalifikowane na płaszczyźnie ustrojowej jako ważne i skuteczne (zob. wniosek, s. 16-17).

Prezydent wskazał, że w demokratycznym państwie prawnym, którym jest Rzeczpospolita Polska, normy obowiązującego prawa zawsze muszą być stanowione zgodnie z Konstytucją. Wszelkie organy państwa, w tym te wyposażone w kompetencje prawotwórcze, z uwagi na konstytucyjną zasadę legalizmu wyrażoną w art. 7 Konstytucji, mogą podejmować działania władcze wyłącznie na podstawie przepisów prawa i w jego granicach. W konsekwencji, wszelkie naruszenia kompetencji czy uchybienia proceduralne w stanowieniu ustaw, w stosunku do nadrzędnych norm rangi konstytucyjnej regulujących tryb ustawodawczy, muszą być oceniane tak samo, jak niezgodność treści stanowionych przepisów z normami rangi konstytucyjnej. Z tych względów za niezgodny z Konstytucją należy uznać akt normatywny uchwalony przez organ niespełniający konstytucyjnych wymogów przedstawicielstwa i sprawowania mandatu poselskiego, co według oceny Prezydenta – z przyczyn opisanych powyżej – odnosi się do ustawy kontrolowanej w niniejszej sprawie.

2. W piśmie procesowym z 23 maja 2024 r. Rzecznik Praw Obywatelskich poinformował, że nie zgłasza udziału w niniejszym postępowaniu.

II

Na rozprawę 26 listopada 2024 r. stawił się umocowany przedstawiciel Wnioskodawcy, który podtrzymał stanowisko zajęte w piśmie procesowym z 12 kwietnia 2024 r.

III

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Uwagi wprowadzające.

1.1. Merytoryczną ocenę przedstawionych we wniosku zarzutów niekonstytucyjności kontrolowanej ustawy musiała poprzedzić analiza dopuszczalności wydania wyroku w niniejszej sprawie. Według utrwalonego orzecznictwa, Trybunał Konstytucyjny – w każdym stadium postępowania, aż do wydania orzeczenia kończącego postępowanie – zobowiązany jest kontrolować, czy w sprawie nie zaistniała przeszkoda procesowa implikująca konieczność umorzenia postępowania (por. postanowienia TK z: 20 listopada 2019 r., sygn. K 2/18, OTK ZU A/2019, poz. 63; 9 listopada 2022 r., sygn. K 26/20, OTK ZU A/2022, poz. 70).

W tym kontekście uwzględnienia wymagają kwestie: a) właściwości rzeczowej Trybunału Konstytucyjnego, określonej w art. 188 pkt 1 Konstytucji, b) legitymacji wnioskowej podmiotu inicjującego postępowanie, określonej w art. 191 ust. 1 pkt 1 Konstytucji. Trybunał z urzędu sprawdza także, czy pismo inicjujące postępowanie odpowiada wymogom formalnym określonym w art. 47 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK).

Stosownie do art. 47 ust. 1 u.o.t.p.TK: „[w]niosek złożony przez podmiot, o którym mowa w art. 191 ust. 1 pkt 1-5 Konstytucji, zawiera: 1) oznaczenie podmiotu uprawnionego do złożenia wniosku; 2) podanie podstawy prawnej działania podmiotu uprawnionego do złożenia wniosku; 3) oznaczenie rodzaju pisma procesowego; 4) określenie kwestionowanego aktu normatywnego lub jego części; 5) wskazanie wzorca kontroli; 6) uzasadnienie”. Zgodnie zaś z art. 47 ust. 2 u.o.t.p.TK: „[u]zasadnienie, o którym mowa w ust. 1 pkt 6, zawiera: 1) przywołanie treści kwestionowanego wnioskiem przepisu wraz z jego wykładnią; 2) przywołanie treści wzorców kontroli wraz z ich wykładnią; 3) określenie problemu konstytucyjnego i zarzutu niekonstytucyjności; 4) wskazanie argumentów lub dowodów na poparcie zarzutu niekonstytucyjności”.

1.2. Wniosek o dokonanie kontroli konstytucyjności aktu normatywnego w niniejszej sprawie pochodzi od Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (dalej: Prezydent lub Wnioskodawca), a zatem od podmiotu legitymowanego w rozumieniu art. 191 ust. 1 pkt 1 Konstytucji. Przedmiotem kontroli Prezydent uczynił (zaskarżoną w całości) ustawę z dnia 20 marca 2024 r. o zmianie ustawy – Prawo pocztowe oraz ustawy o zmianie ustawy – Prawo pocztowe (Dz. U. poz. 467; dalej: kontrolowana ustawa).

Wzorcami kontroli Wnioskodawca uczynił następujące jednostki redakcyjne Konstytucji:

- art. 4 (ust. 1 „[w]ładza zwierzchnia w Rzeczypospolitej Polskiej należy do Narodu”; ust. 2 „[n]aród sprawuje władzę przez swoich przedstawicieli lub bezpośrednio”);
- art. 7 („[o]rgany władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa”);
- art. 104 ust. 1 („[p]osłowie są przedstawicielami Narodu. Nie wiążą ich instrukcje wyborców”);
- art. 106 („[w]arunki niezbędne do skutecznego wypełniania obowiązków poselskich oraz ochronę praw wynikających ze sprawowania mandatu określa ustawa”);
- art. 96 ust. 1 („[s]ejm składa się z 460 posłów”).

Wobec powyższego, Trybunał stwierdził, że w niniejszej sprawie z wnioskiem wystąpił podmiot uprawniony, którego legitymacja do inicjowania abstrakcyjnej kontroli prawa nie budzi wątpliwości, przedmiotem kontroli uczyniono ustawę zaskarżoną w całości, natomiast jako wzorce wskazane zostały wybrane jednostki redakcyjne Konstytucji. Trybunał uznał także, że wniosek odpowiada wymogom pisma procesowego określonym w art. 47 u.o.t.p.TK. Dlatego Trybunał doszedł do wniosku, że w sprawie nie wystąpiła przeszkoda procesowa uniemożliwiająca merytoryczną ocenę zarzutów przedstawionych przez Prezydenta.

1.3. Istota wątpliwości konstytucyjnych przedstawionych we wniosku Prezydenta dotyczy zgodności z Konstytucją procesu prawodawczego przeprowadzonego w Sejmie X kadencji. Jego niekonstytucyjność wynikała zdaniem Wnioskodawcy z pozbawionego podstaw prawnych niedopuszczenia do udziału w pracach sejmowych nad kontrolowaną ustawą posłów na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej Mariusza Kamińskiego oraz Macieja Wąsika. Prezydent wyraził także wątpliwość w zakresie ustrojowej ważności i skuteczności faktycznego objęcia – w miejsce Mariusza Kamińskiego – mandatu poselskiego przez Monikę Pawłowską.

Charakter zarzutów podniesionych w rozpoznawanym wniosku wymagał zdaniem Trybunału zreferowania – oprócz samego przebiegu procesu legislacyjnego – także wydarzeń poprzedzających ten proces, które doprowadziły do uniemożliwienia udziału w pracach nad kontrolowaną ustawą posłom Mariuszowi Kamińskiemu oraz Maciejowi Wąsikowi. Wobec powyższego w dalszej części uzasadnienia Trybunał odniósł się kolejno do następujących zagadnień problemowych: po pierwsze, do przebiegu postępowania karnego przeprowadzonego wobec posłów Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika; po drugie, do orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego dotyczących prezydenckiego prawa łaski; po trzecie, do działań Marszałka Sejmu podjętych wobec posłów Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika, poprzedzających prace legislacyjne nad kontrolowaną ustawą.

2. Postępowanie karne przeprowadzone wobec posłów Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika.

2.1. Wyrokiem z 30 marca 2015 r. (sygn. akt II K 784/10) Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie skazał nieprawomocnie posłów Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika na kary bezwzględного pozbawienia wolności, orzekając dodatkowo wobec

nich środki karne w postaci zakazu zajmowania określonych stanowisk. Apelację od wskazanego wyroku złożyli m.in. obrońcy posłów Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika.

2.2. 16 listopada 2015 r. Prezydent, działając na podstawie art. 139 Konstytucji, wydał postanowienie (nr PU.117.45.2015), w którym zastosował wobec posłów Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika prawo łaski w zakresie powołanego w akapicie poprzedzającym nieprawomocnego wyroku skazującego. Zastosowanie prawa łaski polegało na przebaczeniu i puszczaniu w niepamięć oraz umorzeniu postępowania karnego, miało zatem charakter abolicji indywidualnej.

2.3. Wskutek rozpoznania apelacji od wskazanego wyżej wyroku Sądu Rejonowego dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie, Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z 30 marca 2016 r. (sygn. akt X Ka 57/16) – wobec wydania przez Prezydenta postanowienia z 16 listopada 2015 r. w przedmiocie zastosowania prawa łaski – uchylił zaskarżony wyrok z 30 marca 2015 r. (sygn. akt II K 784/10) i na podstawie art. 17 § 1 pkt 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2024 r. poz. 37, ze zm.) umorzył postępowanie karne prowadzone wobec posłów Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika.

2.4. Od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie wskazanego w akapicie poprzedzającym oskarżyciele posiłkowi wywiedli kasację. Sprawę kasacyjną Sąd Najwyższy rozpoznał pod sygn. akt II KK 313/16.

W toku trwającego postępowania przed Sądem Najwyższym skład rozpoznający kasację, postanowieniem z 7 lutego 2017 r., przedstawił do rozstrzygnięcia składowi siedmiu sędziów Sądu Najwyższego zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości co do wykładni prawa, wyrażone w następujących pytaniach:

1) „[c]zy przewidziany w zdaniu pierwszym art. 139 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej zakres normowania zwrotu «prawo łaski» obejmuje również normę kompetencyjną do stosowania abolicji indywidualnej?»;

2) „[w] przypadku negatywnej odpowiedzi na pytanie pierwsze – jakie skutki wywołuje przekroczenie powyższego zakresu normowania dla dalszego toku postępowania karnego?».

Odpowiadając na postawione pytania prawne, Sąd Najwyższy 31 maja 2017 r. podjął uchwałę (sygn. akt I KZP 4/17), w której stwierdził po pierwsze, że „[p]rawo łaski, jako uprawnienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej określone w art. 139 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, może być realizowane wyłącznie wobec osób, których winę stwierdzono prawomocnym wyrokiem sądu (osób skazanych). Tylko przy takim ujęciu zakresu tego prawa nie dochodzi do naruszenia zasad wyrażonych w treści art. 10 w zw. z art. 7, art. 42 ust. 3, art. 45 ust. 1, art. 175 ust. 1 i art. 177 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej»; po drugie zaś, że „[z]astosowanie prawa łaski przed datą prawomocności wyroku nie wywołuje skutków procesowych”.

2.5. Wobec podjęcia przez Sąd Najwyższy uchwały z 31 maja 2017 r., Marszałek Sejmu wystąpił 8 czerwca 2017 r. do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem o rozstrzygnięcie sporu kompetencyjnego między Prezydentem a Sądem Najwyższym, zarejestrowanym następnie w Trybunale Konstytucyjnym pod sygn. Kpt 1/17 (orzeczenie Trybunału zapadłe w tej sprawie zostanie omówione w dalszej części uzasadnienia).

W tym miejscu należało jednak przypomnieć, że zgodnie z art. 86 ust. 1 u.o.t.p.TK wszczęcie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie rozstrzygnięcia sporu kompetencyjnego powoduje zawieszenie postępowań przed organami, które prowadzą spór kompetencyjny. Skutek zawieszenia postępowania następuje *ipso iure*.

Wobec powyższego postanowieniem z 1 sierpnia 2017 r., wydanym w sprawie o sygn. akt II KK 313/16, Sąd Najwyższy stwierdził zawieszenie postępowania kasacyjnego, prowadzonego w sprawie posłów Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika.

2.6. 28 lutego 2023 r. Sąd Najwyższy podjął zawieszony postępowanie kasacyjne, prowadzone w sprawie posłów Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika. Decyzja Sądu Najwyższego zapadła pomimo niezakończonego wówczas przez Trybunał postępowania zainicjowanego wnioskiem Marszałka Sejmu o rozstrzygnięcie sporu kompetencyjnego i obowiązywania z mocy prawa zawieszenia postępowania przed organami prowadzącymi spór kompetencyjny.

Już w tym miejscu Trybunał stwierdza, że opisane działanie Sądu Najwyższego stanowiło rażące naruszenie prawa (dyspozycji art. 86 ust. 1 u.o.t.p.TK), a tym samym pozostawało w oczywistej sprzeczności z konstytucyjną zasadą legalizmu, statuowaną w art. 7 Konstytucji.

2.7. 6 czerwca 2023 r. – wskutek merytorycznego rozpoznania kasacji wniesionych od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z 30 marca 2016 r. (sygn. akt X Ka 57/16) – Sąd Najwyższy, wyrokiem wydanym w sprawie o sygn. akt II KK 96/23 uchylił w całości wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z 30 marca 2016 r. i przekazał sprawę temu sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Trybunał już w tym miejscu wskazuje, że wyrok Sądu Najwyższego z 6 czerwca 2023 r. (sygn. akt II KK 96/23) – w świetle: postanowienia Prezydenta z 16 listopada 2015 r. o zastosowaniu wobec posłów Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika prawa łaski oraz orzeczeń Trybunału dotyczących prezydenckiej prerogatywy stosowania prawa łaski (zreferowanych w dalszej części uzasadnienia) – został wydany z rażącym naruszeniem prawa, a tym samym pozostawał w oczywistej sprzeczności z wywodzoną z art. 7 Konstytucji zasadą legalizmu.

2.8. Skutkiem ponownie przeprowadzonego postępowania odwoławczego było wydanie przez Sąd Okręgowy w Warszawie wyroku z 20 grudnia 2023 r. (sygn. akt X Ka 613/23), zmieniającego zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie z 30 marca 2015 r. w zakresie odnoszącym się do posłów Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika w ten sposób, że skazywał ich na karę 2 lat bezwzględnie pozbawienia wolności, a wymiar orzeczonego środka karnego w postaci zakazu zajmowania określonych w wyroku stanowisk zmniejszył do 5 lat.

Analogicznie do przedstawionej wcześniej oceny wyroku Sądu Najwyższego z 6 czerwca 2023 r., Trybunał w tym miejscu wskazuje, że wyrok Sądu Okręgowego z 20 grudnia 2023 r. – w świetle: postanowienia Prezydenta z 16 listopada 2015 r. o zastosowaniu wobec posłów Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika prawa łaski oraz orzeczeń Trybunału dotyczących prezydenckiej prerogatywy stosowania prawa łaski (zreferowanych w dalszej części uzasadnienia) – został wydany z rażącym naruszeniem prawa, a tym samym pozostawał w oczywistej sprzeczności z wywodzoną z art. 7 Konstytucji zasadą legalizmu.

2.9. Z dostępnej publicznie informacji wiceprezesa Sądu Rejonowego dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie z 8 stycznia 2024 r. (sygn. Adm-0620-14/23) wynika, że we wskazanym dniu Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie postanowił: 1) nie uwzględnić wniosków o odmowę wszczęcia postępowania wykonawczego wobec posłów Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika; 2) nie uwzględnić wniosków o umorzenie postępowania wykonawczego wobec posłów Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika; 3) nie uwzględnić wniosku o wstrzymanie wobec posłów Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika

wykonalności kar 2 lat pozbawienia wolności orzeczonych wyrokiem Sądu Okręgowego z 20 grudnia 2023 r., zmieniającym wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie z 30 marca 2015 r., wydanym w sprawie o sygn. akt II K 784/10. Nadto tego samego dnia przygotowano dokumentację wykonawczą, w tym nakazy doprowadzenia posłów Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika do jednostek penitencjarnych. W konsekwencji powyższego, 9 stycznia 2024 r. doszło do zatrzymania posłów Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika. Posłowie przebywali w izolacji penitencjarnej do 23 stycznia 2024 r.

3. Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego dotyczące prezydenckiego prawa łaski.

3.1. Uwzględniając treść zarzutów Wnioskodawcy, Trybunał za konieczne uznał przywołanie w tym miejscu trzech orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego dotyczących uprawnień Prezydenta określonego w art. 139 Konstytucji.

3.2. W wyroku z 17 lipca 2018 r. (sygn. K 9/17, OTK ZU A/2018, poz. 48; Dz. U. z 2018 r. poz. 1387) Trybunał Konstytucyjny orzekł, że:

„1) art. 17 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2017 r. poz. 1904, ze zm.),

2) art. 5 § 1 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2018 r. poz. 475, ze zm.),

3) art. 15 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 2018 r. poz. 652, ze zm.)

– w zakresie, w jakim nie czynią aktu abolicji indywidualnej negatywną przesłanką prowadzenia – odpowiednio – postępowania karnego, postępowania w sprawach o wykroczenia albo postępowania karnego wykonawczego, są niezgodne z art. 139 zdanie pierwsze Konstytucji”.

3.3. W wyroku z 26 czerwca 2019 r. (sygn. K 8/17, OTK ZU A/2019, poz. 34; Dz. U. z 2019 r., poz. 1255) Trybunał Konstytucyjny orzekł, że:

„1) art. 523 § 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1987, ze zm.) w zakresie, w jakim dopuszcza możliwość wniesienia kasacji na niekorzyść oskarżonego w razie umorzenia postępowania z powodu zastosowania aktu łaski przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej,

2) art. 521 § 1 ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim dopuszcza możliwość wniesienia kasacji na niekorzyść oskarżonego od każdego prawomocnego orzeczenia sądu w sytuacji, gdy w kasacji zakwestionowano prawidłowość zastosowania aktu łaski przez Prezydenta Rzeczypospolitej,

3) art. 529 ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim dopuszcza wniesienie i rozpoznanie kasacji na niekorzyść oskarżonego w sytuacji, gdy w kasacji zakwestionowano prawidłowość zastosowania aktu łaski przez Prezydenta Rzeczypospolitej,

– są niezgodne z art. 139 zdanie pierwsze w związku z art. 10 Konstytucji”.

3.4. Postanowieniem z 2 czerwca 2023 r. (sygn. Kpt 1/17, OTK ZU A/2023, poz. 103; M. P. z 2023 r. poz. 549) Trybunał Konstytucyjny rozstrzygnął spór kompetencyjny pomiędzy Prezydentem Rzeczypospolitej Polskiej a Sądem Najwyższym, uznawszy, że:

„1) na podstawie art. 139 w związku z art. 144 ust. 3 pkt 18 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, prawo łaski jest wyłączną i niepodlegającą kontroli kompetencją Prezydenta RP wywołującą ostateczne skutki prawne,

2) Sąd Najwyższy nie ma kompetencji do sprawowania kontroli ze skutkiem prawnym wykonywania kompetencji Prezydenta RP, o której mowa w punkcie 1”.

3.5. Trybunał Konstytucyjny orzekający w składzie wyznaczonym do rozpoznania niniejszej sprawy w pełni podziela poglądy prawne wyrażone w przytoczonych powyżej orzeczeniach.

Zgodnie z art. 190 ust. 1 Konstytucji orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne, co oznacza, że już na poziomie konstytucyjnym ustrojodawca przesądził, iż wszystkie organy władzy publicznej mają obowiązek przestrzegania i stosowania tych orzeczeń. Do organów tych należy zaliczyć między innymi sądy powszechne, Sąd Najwyższy, jak również Marszałka Sejmu. Nierespektowanie orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego przez osoby będące piastunami władzy publicznej stanowi działalność sprzeczną z prawem, która może skutkować odpowiedzialnością prawną, w tym także karną tych osób. Niezależnie od powyższego brak przestrzegania i stosowania orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego stanowi każdorazowo naruszenie Konstytucji – w szczególności jej art. 7 oraz art. 190.

4. Działania Marszałka Sejmu podjęte wobec posłów Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika, poprzedzające prace sejmowe nad kontrolowaną ustawą.

4.1. 15 października 2023 r. odbyły się w Polsce wybory do Sejmu i Senatu. Mariusz Kamiński i Maciej Wąsik zostali wybrani na posłów na Sejm X kadencji. 26 października 2023 r. wskazani posłowie odebrali od Państwowej Komisji Wyborczej zaświadczenia o wyborze, natomiast 13 listopada 2023 r. odbyło się pierwsze posiedzenie Sejmu X kadencji, podczas którego posłowie Mariusz Kamiński i Maciej Wąsik złożyli ślubowania poselskie.

4.2. Po wydaniu przez Sąd Okręgowy wyroku z 20 grudnia 2023 r. Marszałek Sejmu podjął działania zmierzające do stwierdzenia wygaśnięcia mandatów posłów Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika.

21 grudnia 2023 r. Prezydent poinformował pisemnie Marszałka Sejmu, że 16 listopada 2015 r. zastosował na podstawie art. 139 Konstytucji wobec posłów Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika prawo łaski. W adresowanym do Marszałka Sejmu piśmie Prezydent podkreślił, że jego postanowienie o zastosowaniu prawa łaski jest skuteczne, niewzruszalne i niezaskarżalne, a także że nie zachodzą przesłanki materialne do stwierdzenia wygaśnięcia mandatów poselskich. Wbrew treści pisma Prezydenta, jeszcze tego samego dnia Marszałek Sejmu wydał dwa tożsame w treści postanowienia w sprawie stwierdzenia wygaśnięcia mandatów poselskich Mariusza Kamińskiego oraz Macieja Wąsika.

Postanowienia Marszałka Sejmu z 21 grudnia 2023 r. zostały doręczone posłom 28 grudnia 2023 r. Następnego dnia, tj. 29 grudnia 2023 r., Mariusz Kamiński oraz Maciej Wąsik wywiedli od rzeczonych postanowień odwołania do Sądu Najwyższego. Zostały one wniesione za pośrednictwem Marszałka Sejmu oraz bezpośrednio do Sądu Najwyższego.

4.3. Właściwość poszczególnych izb Sądu Najwyższego określa ustawa regulująca ustrój tegoż sądu. Zgodnie z aktualnym stanem prawnym, kognicja w zakresie rozpoznania odwołań posłów wywiedzionych od postanowień Marszałka Sejmu wydanych w przedmiocie stwierdzenia wygaśnięcia mandatów poselskich została powierzona przez ustawodawcę Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego. Świadczy o tym jednoznacznie art. 26 § 1 pkt 11 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2024 r. poz. 622; dalej: ustawa o SN), który stanowi, że do właściwości tej izby należy rozpoznawanie „innych [niż wskazane *expressis verbis* w art. 26 § 1 ustawy o SN] spraw z zakresu prawa publicznego niezastrzeżonych do właściwości innych izb Sądu Najwyższego”. Nie ulega wątpliwości, że sprawy z odwołań złożonych na podstawie art. 250 § 1 ustawy

z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2023 r. poz. 2408, ze zm.; dalej: kodeks wyborczy) nie należą do właściwości żadnej innej izby Sądu Najwyższego, o których mowa w art. 23-25 oraz art. 27a ustawy o SN.

Inaczej mówiąc, w aktualnym stanie prawnym to Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych jest sądem wyłącznie właściwym rzeczowo do rozpoznania odwołania wywiedzionego od postanowienia Marszałka Sejmu stwierdzającego wygaśnięcie mandatu poselskiego. Powyższej oceny nie zmienia orzecznictwo sądów międzynarodowych skierowane na podważenie ustrojowej pozycji tej izby jako sądu ani argumenty, że na gruncie nieobowiązującego stanu prawnego tego typu odwołania rozpoznawała nieistniejąca obecnie Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego.

Pomimo powyższego, wbrew wyraźnej treści obowiązujących przepisów ustawy o SN określających właściwość rzeczową poszczególnych izb Sądu Najwyższego, a także wbrew określeniu właściwości sądu przez samych posłów Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika w treści wywiedzionych odwołań, Marszałek Sejmu przekazał odwołania posłów bezpośrednio do niewłaściwej w tego typu sprawach Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego, z pominięciem biura podawczego Sądu Najwyższego. Wskazane działanie Marszałka Sejmu już w tym miejscu należy uznać za pozostające w sprzeczności z przepisami prawa, a tym samym naruszające konstytucyjną zasadę legalizmu wyrażoną w art. 7 Konstytucji.

4.4. Trybunał zauważył, że właściwość Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w sprawie odwołań posłów Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika wywiedzionych od postanowień Marszałka Sejmu wydanych w przedmiocie stwierdzenia wygaśnięcia mandatów poselskich została potwierdzona zarządzeniem nr 1/2024 Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego z 4 stycznia 2024 r. w sprawie rozstrzygnięcia sporu co do właściwości izb w zakresie rozpoznania danej sprawy. W zarządzeniu tym Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego wskazał Izbę Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych jako wyłącznie właściwą do rozpoznania sprawy.

W tym kontekście należało przypomnieć, że uprawnienie Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego do rozstrzygania sporów o właściwość izb Sądu Najwyższego w zakresie rozpoznania konkretnej sprawy wynika bezpośrednio z § 4 pkt 7 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 lipca 2022 r. – Regulamin Sądu Najwyższego (Dz. U. z 2024 r. poz. 806) w związku z art. 14 § 1 pkt 8 ustawy o SN.

4.5. 4 stycznia 2024 r. Sąd Najwyższy, orzekający w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych, postanowieniem wydanym w sprawie o sygn. akt I NSW 1268/23, uchylił postanowienie Marszałka Sejmu stwierdzające wygaśnięcie mandatu poselskiego posła Macieja Wąsika. Następnego dnia, tj. 5 stycznia 2024 r., Sąd Najwyższy, orzekający w tej samej izbie, wydał – tożsame w swojej treści – postanowienie w sprawie o sygn. akt I NSW 1267/23, którym uchylił postanowienie Marszałka Sejmu stwierdzające wygaśnięcie mandatu poselskiego posła Mariusza Kamińskiego.

W przedstawionej argumentacji popierającej wydane orzeczenia Sąd Najwyższy stwierdził, że zaskarżone postanowienia Marszałka Sejmu należało uchylić, ponieważ wobec posłów Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika nie zaktualizowały się przesłanki formalne i materialne stwierdzenia wygaśnięcia mandatu poselskiego. W konsekwencji zostały one wydane z naruszeniem Konstytucji oraz przepisów kodeksu wyborczego.

Sąd Najwyższy wskazał na istotne naruszenie art. 248 § 3 kodeksu wyborczego, wynikające z tego, że wydając postanowienia o stwierdzeniu wygaśnięcia mandatów poselskich, Marszałek Sejmu nie dysponował informacją z Krajowego Rejestru Karnego o prawomocnym skazaniu, stanowiącą konieczną przesłankę pozwalającą na wydanie rzeczonych postanowień.

Okoliczność ta oznacza, że w chwili wydawania postanowień przez Marszałka Sejmu nie istniały przewidziane prawem formalne przesłanki do ich wydania. Jak wywodził Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia o sygn. akt I NSW 1267/23, „[o]derwanie przewidzianej art. 249 § 1 k.wyb. kompetencji Marszałka Sejmu do wydania postanowienia, od proceduralnego wymogu dysponowania informacją z Krajowego Rejestru Karnego (art. 248 § 3 k.wyb.) jest niedopuszczalne, prowadziłoby bowiem do przyznania Marszałkowi Sejmu dyskrecjonalnej kompetencji do wygaszania mandatów posłów bez zaistnienia ustawowo wymaganych przesłanek proceduralnych”.

W uzasadnieniu komentowanych postanowień Sąd Najwyższy podniósł także, że prawo łaski z 16 listopada 2015 r. zastosowane przez Prezydenta wobec posłów Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika w postaci abolicji indywidualnej, *ex tunc* pozbawiało prawomocny wyrok skazujący Sądu Okręgowego z 20 grudnia 2023 r. jego skutków materialnych, w tym w szczególności tych, które mogłyby wystąpić w sferze ustrojowej w postaci utraty prawa wybieralności. Z tych też względów nie zaistniały przesłanki prawne pozwalające na wydanie przez Marszałka Sejmu postanowień w sprawie stwierdzenia wygaśnięcia mandatów poselskich Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika. Jak wywodził Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia o sygn. akt I NSW 1268/23, prezydencki akt łaski „stanowi bezpośrednie zastosowanie przepisu Konstytucji i jako taki jest prawnie skuteczny i ostateczny. Skutków prawnych w postaci braku możliwości pociągania do odpowiedzialności karnej osoby ułaskawionej przez Prezydenta RP nie może znieść ani żadna uchwała, ani żaden wyrok sądu, nawet Sądu Najwyższego. Nie trzeba nawet wspominać, że żadnego znaczenia nie mają w tym zakresie opinie prawne bądź wypowiedzi doktryny prawa. Nikt nie posiada prawnego umocowania do weryfikacji i kwestionowania prerogatywy przysługującej i gwarantowanej konstytucyjnie wyłącznie Prezydentowi”.

Zreferowane postanowienia Sądu Najwyższego z 4 i 5 stycznia 2024 r. mają w ocenie Trybunału fundamentalne znaczenie dla oceny zasadności zarzutów Wnioskodawcy. Wydanie tych postanowień przez Sąd Najwyższy orzekający we właściwej izbie spowodowało bowiem prawomocne wyeliminowanie z obrotu prawnego postanowień Marszałka Sejmu z 21 grudnia 2023 r. w sprawie stwierdzenia wygaśnięcia mandatów poselskich Mariusza Kamińskiego oraz Macieja Wąsika.

Zajętego w akapicie poprzedzającym stanowiska Trybunału nie może zmienić okoliczność, że 10 stycznia 2024 r. Sąd Najwyższy, orzekający w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, wydał postanowienie w sprawie o sygn. akt II PUO 2/24, na mocy którego nie uwzględnił odwołania posła Mariusza Kamińskiego od postanowienia Marszałka Sejmu z 21 grudnia 2023 r. w sprawie stwierdzenia wygaśnięcia mandatu poselskiego. Jak już wskazano uprzednio, izbą Sądu Najwyższego wyłącznie właściwą do rozpoznania odwołania od postanowienia Marszałka Sejmu wydanego w sprawie stwierdzenia wygaśnięcia mandatu poselskiego była Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych. Ponadto, odwołanie posła Mariusza Kamińskiego zostało prawomocnie rozpoznane przez Sąd Najwyższy 5 stycznia 2024 r., co oznacza, że postanowienie Sądu Najwyższego wydane w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych 10 stycznia 2024 r. zostało wydane w warunkach powagi rzeczy osądzonej (*res iudicata*). Przedstawione okoliczności jasno świadczą, że postanowienie Sądu Najwyższego, Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, zostało wydane z rażącym naruszeniem prawa, a tym samym pozostawało w oczywistej sprzeczności z konstytucyjną zasadą legalizmu, statuowaną w art. 7 Konstytucji.

Wskazany w poprzedzającym akapicie pogląd prawny (wyrażony również w uzasadnieniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 19 czerwca 2024 r., sygn. K 7/24, OTK ZU A/2024, poz. 60), potwierdził także sam Sąd Najwyższy orzekający w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych. W sprawie zainicjowanej skargą Mariusza Kamińskiego, postanowieniem z 3 lipca 2024 r. (sygn. akt I NSW 1/24) Sąd Najwyższy w punkcie pierw-

szym sentencji wznowił postępowanie zakończone postanowieniem Sądu Najwyższego z 10 stycznia 2024 r., sygn. akt II PUO 2/24, natomiast w punkcie 2 sentencji uchylił to postanowienie i umorzył postępowanie.

Tym samym Sąd Najwyższy uwzględnił żądanie skargi w zakresie postępowania zakończonego postanowieniem z 10 stycznia 2024 r. (sygn. akt II PUO 2/24), uznając, że orzeczenie to zostało wydane z rażącym naruszeniem prawa. Postanowienie to zapadło bowiem w warunkach nieważności postępowania z uwagi na naruszenie powagi rzeczy osądzonej, wynikającej z wydanego 5 dni wcześniej prawomocnego postanowienia Sądu Najwyższego w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (sygn. akt I NSW 1267/23). W ocenie sądu rozpoznającego skargę o wznowienie postępowania wydanie kolejnego postanowienia Sądu Najwyższego w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych 10 stycznia 2024 r. (sygn. akt II PUO 2/24) nie tylko stanowiło rażącą obrazę porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej, lecz także naruszało art. 45 Konstytucji gwarantujący prawo skarżącego do sądu. Nadto w postanowieniu z 3 lipca 2024 r. Sąd Najwyższy zauważył, że postanowienie z 10 stycznia 2024 r. zapadło w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego, która nie jest (i w momencie orzekania również nie była) właściwa do rozpoznawania odwołań od postanowień Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie stwierdzenia wygaśnięcia mandatu posła. Sąd Najwyższy przypomniał, że na podstawie art. 26 § 1 pkt 11 ustawy o SN wyłączna właściwość w tej sprawie przysługuje Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego.

Co równie istotne, w punkcie trzecim postanowienia z 3 lipca 2024 r. Sąd Najwyższy odrzucił skargę Mariusza Kamińskiego o wznowienie postępowania zakończonego postanowieniem Sądu Najwyższego z 5 stycznia 2024 r., sygn. akt I NSW 1267/23 (w sentencji błędnie przywołano sygnaturę sprawy – zamiast „I NSW 1267/23” jest „I NSW 1267/24”, natomiast w uzasadnieniu podana sygnatura jest poprawna), przyjmując, że w okolicznościach rozpoznawanej sprawy skarga ta nie była oparta na ustawowej podstawie. Tym samym postanowienie Sądu Najwyższego z 5 stycznia 2024 r. uchylające postanowienie Marszałka Sejmu z 21 grudnia 2023 r. stwierdzające wygaśnięcie mandatu poselskiego Mariusza Kamińskiego pozostaje w obrocie prawnym i jako prawomocne wywołuje ostateczne skutki prawne.

Należy także odnotować okoliczność, że 12 kwietnia 2024 r. Sąd Najwyższy orzekający w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych wydał postanowienie (sygn. akt I NSW 1267/23), w którym stwierdził: po pierwsze, że postanowienie Sądu Najwyższego z 5 stycznia 2024 r., sygn. akt I NSW 1267/23, jest prawomocne od 5 stycznia 2024 r.; po drugie, że postanowienie Sądu Najwyższego wydane w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z 10 stycznia 2024 r., sygn. akt II PUO 2/24, zapadło w warunkach nieważności postępowania oraz z rażącym naruszeniem art. 25 i art. 26 § 1 pkt 11 ustawy o SN i jako takie pozbawione jest mocy prawnej.

4.6. Prawomocne uchylenie przez właściwy rzeczowo sąd, tj. Sąd Najwyższy, Izbę Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych, postanowień Marszałka Sejmu z 21 grudnia 2023 r. w sprawie stwierdzenia wygaśnięcia mandatów poselskich Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika nie doprowadziło do zaprzestania przez Marszałka Sejmu działań zmierzających do pozbawienia tychże posłów ich mandatów. Marszałek Sejmu skierował bowiem postanowienie w sprawie stwierdzenia wygaśnięcia mandatu posła Mariusza Kamińskiego do ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”. Postanowienie to zostało promulgowane 10 stycznia 2024 r. pod pozycją 15.

Trybunał uznał, że opisane działanie Marszałka Sejmu stanowiło rażące naruszenie prawa, a tym samym pozostawało w oczywistej sprzeczności z konstytucyjną zasadą legalizmu, statuowaną w art. 7 Konstytucji.

Jednocześnie Trybunał odnotował, że Marszałek Sejmu nie skierował do promulgacji postanowienia z 21 grudnia 2023 r. wydanego w przedmiocie stwierdzenia wygaśnięcia mandatu posła Macieja Wąsika.

4.7. Niezależnie od opisanych wyżej czynności Marszałka Sejmu, 5 stycznia 2024 r. Szef Kancelarii Sejmu podjął decyzję o dezaktywacji kart do głosowania posłów Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika. Jednocześnie od 25 stycznia 2024 r., tj. od czwartego posiedzenia Sejmu X kadencji aż do dnia rzeczywistego wygaśnięcia mandatów poselskich (co wobec okoliczności określonej w art. 247 § 1 pkt 7 w związku z art. 334 § 1 kodeksu wyborczego nastąpiło 10 czerwca 2024 r. w związku z wyborem Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika na posłów do Parlamentu Europejskiego), posłowie nie byli wpuszczani do budynków Sejmu w celu wykonywania swoich mandatów poselskich, w tym brania udziału w pracach legislacyjnych Sejmu.

4.8. 6 marca 2024 r. Marszałek Sejmu X kadencji umożliwił Monice Pawłowskiej złożenie wobec Sejmu ślubowania poselskiego i występowanie w pracach Sejmu w charakterze „posła”, co przejawiało się dopuszczeniem wskazanej osoby do prac Sejmu – zwłaszcza do udziału w głosowaniach sejmowych.

4.9. Uprzedzając rozważania przedstawione w dalszej części uzasadnienia, Trybunał wskazuje, że opisane powyżej działania – w świetle: postanowienia Prezydenta z 16 listopada 2015 r. o zastosowaniu wobec posłów Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika prawa łaski; orzeczeń Trybunału dotyczących prezydenckiej prerogatywy stosowania prawa łaski (przytoczonych we wcześniejszej części uzasadnienia); postanowień Sądu Najwyższego z 4 i 5 stycznia 2024 r., wydanych w sprawach o sygn. akt I NSW 1268/23 oraz I NSW 1267/23 – podjęte zostały z rażącym naruszeniem prawa, a tym samym pozostawały w oczywistej sprzeczności z wywodzoną z art. 7 Konstytucji zasadą legalizmu.

5. Przebieg prac legislacyjnych nad kontrolowaną ustawą.

Kontrolowana ustawa została uchwalona przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej X kadencji. Poselski projekt kontrolowanej uchwały wpłynął do Sejmu 9 lutego 2024 r. i został zarejestrowany jako druk sejmowy nr 201.

Pierwsze czytanie projektu kontrolowanej ustawy odbyło się 5 marca 2024 r. na posiedzeniu sejmowej Komisji Infrastruktury. Drugie czytanie projektu kontrolowanej ustawy odbyło się 6 marca 2024 r., trzecie zaś czytanie projektu kontrolowanej ustawy odbyło się 7 marca 2024 r., podczas którego Sejm ustawę uchwalił.

Z informacji zawartej na stronie internetowej Sejmu wynika, że w głosowaniu nad całością projektu kontrolowanej ustawy brało udział 442 posłów. Za przyjęciem kontrolowanej ustawy głosowało 424 posłów, przeciw głosowało 5 posłów, a 13 posłów wstrzymało się od głosu. Nie głosowało 17 posłów. W głosowaniu nie brali udziału posłowie Mariusz Kamiński i Maciej Wąsik. Zgodnie z informacją widniejącą na stronie internetowej Sejmu, skład Sejmu 7 marca 2024 r. miał wynosić 459 posłów (głosowanie nr 11 na 7. posiedzeniu Sejmu, www.sejm.gov.pl; dostęp: 26 listopada 2024 r.), a w głosowaniu brała udział – zakwalifikowana przez Marszałka Sejmu jako poseł – Monika Pawłowska.

11 marca 2024 r. kontrolowaną ustawę przekazano Marszałkowi Senatu. Uchwałą z 20 marca 2024 r. Senat wniósł do kontrolowanej ustawy poprawki. Tego samego dnia Sejm przyjął poprawki Senatu. W sejmowym głosowaniu w przedmiocie rozpoznania poprawek Senatu nie brali udziału posłowie Mariusz Kamiński i Maciej Wąsik. W głosowaniu brała zaś udział – zakwalifikowana przez Marszałka Sejmu jako poseł – Monika Pawłowska.

Następnego dnia, tj. 21 marca 2024 r., kontrolowana ustawa została przekazana przez Marszałka Sejmu do podpisu Prezydentowi. 25 marca 2024 r. Prezydent podpisał kontrolo-

waną ustawę i zarządził jej ogłoszenie w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. 28 marca 2024 r. kontrolowana ustawa została ogłoszona pod poz. 467.

6. Przedmiot kontroli.

Kontrolowana ustawa ma na celu umożliwienie wypłaty Poczcie Polskiej S.A. wstępnej płatności na poczet finansowania kosztu netto obowiązku świadczenia usług powszechnych przed wydaniem przez Komisję Europejską decyzji w sprawie dopuszczalności pomocy publicznej w tym zakresie. Wprowadzone przez art. 1 kontrolowanej ustawy rozwiązania normatywne zakładają, że po wydaniu pozytywnej decyzji przez Komisję Europejską wypłacona wstępna płatność ma podlegać weryfikacji co do zgodności z warunkami określonymi w tej decyzji. Natomiast w wypadku wydania przez Komisję Europejską decyzji negatywnej wypłacone środki podlegają zwrotowi.

Ustawa upoważnia ministra właściwego do spraw łączności do uruchomienia wstępnej płatności na poczet finansowania kosztu netto świadczenia usług powszechnych przed wydaniem decyzji KE. Zgodnie z założeniami kontrolowanej ustawy wstępna płatność na poczet finansowania kosztu netto świadczenia usług powszechnych ma być finansowana z budżetu państwa w formie dotacji celowej.

Art. 2 kontrolowanej ustawy wprowadza podwyższenie maksymalnego limitu wydatków budżetu państwa przeznaczonych na finansowanie kosztu netto w latach 2024 i 2025 – w kwotach: na rok 2024 – 750 mln zł, na rok 2025 – 1302 mln zł.

W art. 3 kontrolowanej ustawy ustawodawca przesądził, że „[d]o finansowania kosztu netto obowiązku świadczenia usług powszechnych za lata 2021 i 2022 stosuje się przepis art. 109a ustawy zmienianej w art. 1 dodany niniejszą ustawą”.

Kontrolowana ustawa weszła w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia.

7. Rekonstrukcja i wykładnia wzorców kontroli.

7.1. W *petitum* wniosku Prezydent wskazał następującą konfigurację wzorców kontroli: art. 4, art. 7, art. 104 ust. 1 w związku z art. 106 oraz art. 96 ust. 1 Konstytucji.

Trybunał stwierdził potrzebę rekonstrukcji tak wskazanej konfiguracji wzorców w oparciu o zasadę *falsa demonstratio non nocet*. W ocenie Trybunału istota przedstawionych przez Prezydenta zarzutów była fundamentalnie związana z problematyką prawnej wadliwości czynności Marszałka Sejmu podejmowanych wobec posłów Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika, które miały na celu uniemożliwienie wskazanym posłom wykonywania mandatów, co skutkowało – zdaniem Wnioskodawcy – uchwaleniem kontrolowanej ustawy z naruszeniem trybu ustawodawczego. Tym samym w pełni uznając zasadę związania granicami wniosku wynikającą z art. 67 ust. 1 i 2 u.o.t.p.TK, Trybunał przyjął jednak, że to właśnie art. 7 Konstytucji powinien w niniejszej sprawie odgrywać rolę wzorca prymarnego, natomiast art. 4 ust. 2, art. 104 ust. 1 oraz art. 96 ust. 1 Konstytucji należało zakwalifikować jako wzorce związkowe.

Wobec powyższego Trybunał w pierwszej kolejności zbadał kontrolowaną ustawę w perspektywie zgodności z art. 7 w związku z art. 4 ust. 2, w związku z art. 104 ust. 1, w związku z art. 96 ust. 1 Konstytucji.

7.2. Wskazane w niniejszej sprawie wzorce kontroli stanowiły przedmiot licznych wypowiedzi Trybunału Konstytucyjnego, dlatego w tym miejscu należało ograniczyć się do wskazania jedynie najważniejszych zagadnień.

7.2.1. Zgodnie z art. 7 Konstytucji kreującym zasadę legalizmu: „[o]rgany władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa”. Zacytowany przepis adresowany jest zarówno do wszystkich organów władzy publicznej (ustawodawczej, wykonawczej oraz są-

downicznej), jak i do organów jednostek samorządu terytorialnego. Istotę zasady legalizmu oddaje stwierdzenie, że organ władzy publicznej może czynić wyłącznie to, na co prawo mu pozwala. Jednostka z kolei może czynić wszystko, czego prawo jej nie zabrania.

W swoim dotychczasowym orzecznictwie Trybunał wyjaśniał, że legalizmem działania organów władzy publicznej jest stan, w którym organy te są tworzone w drodze prawnej oraz działają na podstawie i w granicach prawa, które określa ich zadania i kompetencje oraz tryb postępowania. Prowadzi to do wydania rozstrzygnięcia w przepisanej przez prawo formie, opartego na należytej podstawie prawnej i w zgodności z wiążącymi konkretny organ przepisami prawa materialnego. „Działanie na podstawie prawa” oznacza wymóg legitymacji prawnej (podstawy kompetencyjnej) dla wszelkiej działalności polegającej na sprawowaniu władzy publicznej. Kompetencji tej nie wolno domniemywać, musi być określona jasno i precyzyjnie w przepisie prawa. Z kolei pojęcie „w granicach prawa” oznacza konstytucyjny obowiązek organów władzy publicznej, aby w swojej działalności ściśle przestrzegały nie tylko norm wyznaczających ich zadania i kompetencje (by nie przekraczały swych kompetencji), lecz także aby nie naruszały żadnych innych obowiązujących norm (zob. wyrok TK z 16 marca 2011 r., sygn. K 35/08, OTK ZU nr 2/A/2011, poz. 11).

W orzecznictwie podnoszono także, że działanie na podstawie i w granicach prawa oznacza m.in., iż „kompetencje organów władzy publicznej powinny zostać jednoznacznie i precyzyjnie określone w przepisach prawa, wszelkie działania tych organów powinny mieć podstawę w takich przepisach, a – w razie wątpliwości interpretacyjnych – kompetencji organów władzy publicznej nie można domniemywać” (wyrok TK z 14 czerwca 2006 r., sygn. K 53/05, OTK ZU nr 6/A/2006, poz. 66).

7.2.2. Art. 4 ust. 1 Konstytucji stanowi, że „[w]ładza zwierzchnia w Rzeczypospolitej Polskiej należy do Narodu”. Ustrojodawca dopuszcza dwa sposoby sprawowania władzy przez Naród: przez przedstawicieli lub bezpośrednio (art. 4 ust. 2 Konstytucji). Zgodnie z art. 104 ust. 1 Konstytucji przedstawicielami Narodu są niezwiązani instrukcjami wyborców posłowie.

Stosownie zaś do art. 96 ust. 1 Konstytucji: „Sejm składa się z 460 posłów”. Przepis ten pozostaje w związku z innymi regulacjami konstytucyjnymi, należy bowiem zgodzić się z poglądem, że „art. 96 «łączy się» z art. 104 ust. 1 Konstytucji (...). Posłowie nie tylko formalnie (tj. na mocy normy konstytucyjnej) są przedstawicielami Narodu (całego Narodu), ale ich status wynika również z tego, że są wybierani według określonych zasad, w tym głównie w oparciu o zasadę powszechności. Prowadzi to do konkluzji, zgodnie z którą posłowie są przedstawicielami Narodu, poprzez których sprawuje on swoją suwerenną (zwierzchnią) władzę (art. 4 ust. 2 Konstytucji RP), a Sejm (jako całość) jest organem przedstawicielskim” (P. Czarny, [w:] *Konstytucja RP. Tom II. Komentarz do art. 87–243*, red. M. Safjan, L. Bosek, Warszawa 2016, s. 243).

W orzecznictwie trybunalskim wyrażono pogląd zakładający, że „[s]prawowanie władzy przez przedstawicieli uważa się na gruncie współczesnych standardów państwa demokratycznego za zasadę. Bezpośrednie sprawowanie władzy, przez bezpośredni przejaw woli suwerena, określanego we współczesnych konstytucjach nadal tradycyjnie jako «lud» lub «naród», uważa się za potrzebne uzupełnienie modelu państwa demokratycznego; bądź jako uzupełnienie incydentalne, w formie wypowiedzenia się suwerena w najważniejszych sprawach państwa lub społeczeństwa (element procedury uchwalania konstytucji, upoważnienia do ratyfikacji ważnej umowy międzynarodowej, stanowisko wobec szczególnie ważnego problemu); bądź też nawet jako pewien wyjątek od zasady parlamentarnej procedury uchwalania ustaw (uchwalanie ustaw w drodze referendum, inicjatywa ustawodawcza czy tzw. weto ustawodawcze)” (wyrok z 3 listopada 2006 r., sygn. K 31/06, OTK ZU nr 10/A/2006, poz. 147).

Na gruncie obowiązującego w Polsce systemu konstytucyjnego nie ulega wątpliwości, że sprawowanie władzy przez przedstawicieli stanowi zasadę, natomiast bezpośrednie spr-

wowanie władzy przez suwerena ma charakter wyjątkowy. Potwierdził to także Trybunał Konstytucyjny, określając model demokracji przedstawicielskiej jako podstawową formę demokracji w Polsce (zob. wyrok z 27 maja 2003 r., sygn. K 11/03, OTK ZU nr 5/A/2003, poz. 43).

8. Problem konstytucyjny.

Rozpoznanie wniosku Prezydenta wymagało rozstrzygnięcia wątpliwości, czy spowodowane działaniami Marszałka Sejmu X kadencji, opisanymi w pkt 4.1–4.8 III części niniejszego uzasadnienia, uchwalenie kontrolowanej ustawy przez Sejm bez udziału posła Mariusza Kamińskiego (którego miejsce w trakcie prac parlamentarnych nad kontrolowaną ustawą zajęła Monika Pawłowska) oraz posła Macieja Wąsika, skutkowało naruszeniem zasady legalizmu wyrażonej w art. 7 Konstytucji w związku z art. 4 ust. 2, art. 104 ust. 1 oraz art. 96 ust. 1 Konstytucji, a tym samym niekonstytucyjnością całej kontrolowanej ustawy.

9. Ocena zgodności kontrolowanej ustawy z art. 7 w związku z art. 4 ust. 2, w związku z art. 104 ust. 1, w związku z art. 96 ust. 1 Konstytucji.

9.1. Podwalinę do przeprowadzenia oceny zgodności kontrolowanej ustawy z wzorcami konstytucyjnymi stanowiło – przedstawione już we wcześniejszych częściach uzasadnienia – stanowisko Trybunału, że działania Marszałka Sejmu podjęte wobec posłów Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika, mające na celu uniemożliwienie wskazanym posłom wykonywania mandatów – w perspektywie: postanowienia Prezydenta z 16 listopada 2015 r. o zastosowaniu wobec posłów Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika prawa łaski; orzeczeń Trybunału dotyczących prezydenckiej prerogatywy stosowania prawa łaski (zreferowanych we wcześniejszej części uzasadnienia); postanowień Sądu Najwyższego z 4 i 5 stycznia 2024 r., wydanych w sprawach o sygn. akt I NSW 1268/23 oraz I NSW 1267/23 – rażąco naruszały prawo, a tym samym pozostawały w oczywistej sprzeczności z wywodzoną z art. 7 Konstytucji zasadą legalizmu.

Skutkiem nielegalnych czynności Marszałka Sejmu było wadliwe ukształtowanie składu Sejmu, który uchwalił kontrolowaną ustawę. Bezprawna próba stwierdzenia przez Marszałka Sejmu wygaśnięcia mandatów poselskich Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika, której wadliwość potwierdził ostatecznie Sąd Najwyższy postanowieniami z 4 i 5 stycznia 2024 r. (sygn. akt I NSW 1268/23 oraz I NSW 1267/23), a także późniejsze faktyczne uniemożliwienie Mariuszowi Kamińskiemu i Maciejowi Wąsikowi uczestnictwa w pracach Sejmu nad kontrolowaną ustawą, przez dezaktywowanie ich kart do głosowania i niedopuszczanie do budynków Sejmu oraz dopuszczenie do prac sejmowych w charakterze posła Moniki Pawłowskiej, tj. osoby nieuprawnionej do sprawowania mandatu poselskiego w czasie prac sejmowych nad kontrolowaną ustawą, skutkuje naruszeniem zasady legalizmu i w konsekwencji czyni kontrolowaną ustawę niezgodną z art. 7 Konstytucji.

Trybunał podkreślił, że cały proces legislacyjny nad kontrolowaną ustawą został przeprowadzony już po wydaniu przez Sąd Najwyższy postanowień z 4 i 5 stycznia 2024 r. (sygn. akt I NSW 1268/23 oraz I NSW 1267/23). Tym samym Marszałek Sejmu jako organ władzy publicznej zobowiązany był do uznania stanowiska Sądu Najwyższego, co powinno uzewewnętrznić się przez zaprzestanie uniemożliwiania Mariuszowi Kamińskiemu i Maciejowi Wąsikowi wykonywania mandatów poselskich. W ocenie Trybunału nie ulega wątpliwości, iż w świetle postanowień Sądu Najwyższego z 4 i 5 stycznia 2024 r. Marszałek Sejmu powinien stworzyć warunki do wykonywania mandatów przez tych posłów, nawet jeśli na wcześniejszym etapie postępowania błędnie uznał, że w sprawie Mariusza Kamińskiego i Macieja Wąsika aktualizowały się przesłanki zobowiązujące go do wydania postanowień stwierdzających wygaśnięcie mandatów.

W rzeczywistości czynności Marszałka Sejmu – ignorujące wskazane orzeczenia Sądu Najwyższego – doprowadziły do petryfikacji stanu naruszenia zasady legalizmu, co przełożyło się na działalność całej izby, a w konsekwencji na wadliwość trybu ustawodawczego. W tym kontekście Trybunał zauważył, że istotnym przejawem owej petryfikacji było umożliwienie przez Marszałka Sejmu X kadencji złożenia Monice Pawłowskiej w dniu 6 marca 2024 r. ślubowania poselskiego oraz dopuszczenie jej do udziału w pracach Sejmu w charakterze posła. Trybunał stwierdził, że 6 marca 2024 r. Monika Pawłowska nie mogła skutecznie objąć mandatu poselskiego (tj. nie mogła zostać posłem), albowiem mandat poselski Mariusza Kamińskiego wówczas jeszcze nie wygasł. Marszałek Sejmu zdecydował jednak o wstąpieniu Moniki Pawłowskiej w miejsce Mariusza Kamińskiego, błędnie uznając, że skoro mandat Mariusza Kamińskiego uzyskany w okręgu wyborczym nr 7 (Chełm) w ramach listy wyborczej komitetu wyborczego „Prawo i Sprawiedliwość” wygasł z związku z rzekomym prawomocnym skazaniem tej osoby na karę bezwzględnego pozbawienia wolności i zaktualizowaniem się dyspozycji art. 99 ust. 3 Konstytucji oraz art. 247 § 1 pkt 2 kodeksu wyborczego (taką ocenę kategorycznie odrzucił Sąd Najwyższy w postanowieniu z 5 stycznia 2024 r.), dopuszczalne było, aby Monika Pawłowska objęła rzekomo wakujący mandat.

Następnie 7 marca 2024 r. Monika Pawłowska wzięła udział w głosowaniu nad przyjęciem projektu kontrolowanej ustawy w trzecim czytaniu sejmowym (zob. głosowanie nr 11 na 7. posiedzeniu Sejmu, www.sejm.gov.pl; dostęp: 26 listopada 2024 r.), natomiast 20 marca 2024 r. Monika Pawłowska brała udział w głosowaniach w przedmiocie rozpoznania poprawek Senatu do kontrolowanej uchwały (głosowania nr 20 i 21 na 8. posiedzeniu Sejmu, www.sejm.gov.pl; dostęp: 26 listopada 2024 r.).

Trybunał nie zanegował generalnego prawa Moniki Pawłowskiej do objęcia mandatu po wcześniejszym ewentualnym wygaśnięciu mandatu osoby, która uzyskała go z listy komitetu wyborczego „Prawo i Sprawiedliwość” w okręgu nr 7 (Chełm). Możliwość ewentualnego objęcia przez Monikę Pawłowską mandatu po wcześniejszym skutecznym wygaśnięciu mandatu Mariusza Kamińskiego, który uzyskał go w tym samym okręgu wyborczym, kandydując z tej samej, co Monika Pawłowska listy wyborczej, wynika z obowiązującego w Polsce prawa i jest konsekwencją werdyktu wyborców okręgu nr 7 (Chełm). Niemniej Trybunał nie ma wątpliwości, że w okolicznościach niniejszej sprawy dopuszczenie od 6 marca 2024 r. Moniki Pawłowskiej do prac sejmowych w charakterze posła było wadliwe. W świetle obowiązującego w Polsce prawa oraz postanowienia Sądu Najwyższego z 5 stycznia 2024 r. Marszałek nie mógł doprowadzić do choćby faktycznego objęcia przez Monikę Pawłowską mandatu 6 marca 2024 r., wstępującą w miejsce Mariusza Kamińskiego, ponieważ mandat tego ostatniego w tym dniu nie wygasł. Wygaśnięcie mandatu sejmowego posła Mariusza Kamińskiego nastąpiło dopiero 10 czerwca 2024 r. w związku z wybraniem go na posła do Parlamentu Europejskiego. Tym samym dopuszczenie do złożenia ślubowania poselskiego i umożliwienie Monice Pawłowskiej udziału w pracach Sejmu w charakterze posła na płaszczyźnie ustrojowej nie miało charakteru ważnego i skutecznego prawnie. Trybunał stwierdził, że od 13 listopada 2023 r. do 10 czerwca 2024 r. mandat, którego dotyczy przedstawiona wątpliwość, uzyskany przez komitet wyborczy „Prawo i Sprawiedliwość” w okręgu wyborczym nr 7 (Chełm), posiadał Mariusz Kamiński. W świetle powyższego Monika Pawłowska w okresie od 6 marca 2024 r. do 10 czerwca 2024 r. nie pełniła mandatu poselskiego, tj. nie była posłem na Sejm w rozumieniu Konstytucji. Nie mogła zatem zostać dopuszczona do złożenia ślubowania poselskiego, ani tym bardziej do prac sejmowych – zwłaszcza do głosowań sejmowych, w tym do głosowań przeprowadzonych nad kontrolowaną ustawą. Udział w procesie legislacyjnym nad kontrolowaną ustawą (tj. głosowanie w trzecim czytaniu sejmowym oraz nad rozpatrzeniem poprawek Senatu do kontrolowanej ustawy) Moniki Pawłowskiej stanowi dodatkowy argument za niekonstytucyjnością kontrolowanej ustawy spowodowanej niewłaściwą obsadą składu Sejmu. Organ, który procedował nad kontrolowaną ustawą, dotknięty został wadą

prawną polegającą na tym, że obradował w niekonstytucyjnym składzie z udziałem Moniki Pawłowskiej – osoby nieuprawnionej do wykonywania mandatu poselskiego. W tym kontekście Trybunał przypomina, że zgodnie z art. 96 ust. 1 Konstytucji Sejm składa się z 460 posłów. Nie jest zatem dopuszczalne, aby w pracach Sejmu brała udział osoba, która *de iure* nie objęła mandatu posła. Co oczywiste, nie jest także możliwe, aby określony mandat wykonywały jednocześnie dwie osoby. Wreszcie nie jest również dopuszczalne, aby czynności Marszałka Sejmu skutkowały zwiększeniem ogólnej liczby posłów ponad konstytucyjną liczbę 460 posłów.

Jednocześnie, uwzględniając zasadę związania granicami wniosku, Trybunał nie dostrzegł możliwości przeprowadzenia analizy zagadnienia, jaki wpływ na status Moniki Pawłowskiej miała okoliczność objęcia przez Mariusza Kamińskiego mandatu posła do Parlamentu Europejskiego, tj. kwestii, czy wygaśnięcie jego mandatu posła na Sejm od 10 czerwca 2024 r. może oznaczać samoistne konwalidowanie bezprawnego i przedwczesnego dopuszczenia jej ślubowania poselskiego. Cały proces legislacyjny kontrolowanej ustawy zakończył się przed 10 czerwca 2024 r., tym samym poza kompetencją Trybunału orzekającego w tej sprawie znalazła się ocena, czy od 10 czerwca 2024 r. Monika Pawłowska może być uznana za posła na Sejm, czy też procedura objęcia mandatu po Mariuszu Kamińskim wymaga powtórzenia w całości.

Uwzględniając ogół okoliczności sprawy, Trybunał uznał, że działania Marszałka Sejmu, pozostające w sprzeczności z zasadą legalizmu, sprawiły, iż kontrolowana ustawa została uchwalona przez Sejm obradujący w niewłaściwym składzie, tj. przy uniemożliwieniu partycypowania w pracach sejmowych legalnie wybranym posłom Mariuszowi Kamińskiemu i Maciejowi Wąsikowi, z jednoczesnym umożliwieniem udziału w tychże pracach osobie nieuprawnionej do wykonywania mandatu poselskiego – Monice Pawłowskiej. Tym samym kontrolowana ustawa dotknięta jest wadą prawną, która implikuje konieczność stwierdzenia przez Trybunał jej niezgodności z art. 7 Konstytucji.

9.2. Jednocześnie Trybunał dostrzegł, że co do zasady ustawy nie są uchwalane przez Sejm przy udziale wszystkich 460 posłów. Najczęściej jest to spowodowane okolicznościami natury losowej (np. chorobą posła), czy występowaniem przejściowych wakatów spowodowanych okolicznościami wskazanymi w kodeksie wyborczym, gdy mandat rzeczywiście wygaś (zob. art. 247 § 1 kodeksu wyborczego). W tej sprawie przyczyna niekonstytucyjności kontrolowanej ustawy nie tkwi jednak w tym, że została uchwalona przez Sejm bez udziału wszystkich 460 posłów, lecz w tym, iż dwóch posłów na podstawie arbitralnych czynności Marszałka Sejmu, niemających umocowania w obowiązującym w Rzeczypospolitej Polskiej porządku prawnym, nie zostało dopuszczonych do procedowania, zwłaszcza do udziału w głosowaniu sejmowym (przez dezaktywację kart i niedopuszczenie do budynków Sejmu). Drugą relewantną okoliczność stanowi zaś udział w pracach sejmowych nad kontrolowaną ustawą osoby nieuprawnionej do wykonywania mandatu poselskiego – Moniki Pawłowskiej.

Jak wynika z ustaleń Trybunału przeprowadzonych na potrzeby rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, opartych m.in. na rozstrzygnięciach Sądu Najwyższego z 4 i 5 stycznia 2024 r., posłowie Mariusz Kamiński i Maciej Wąsik zostali niezgodnie z prawem pozbawieni możliwości skorzystania ze swoich poselskich uprawnień. Tymczasem nie może budzić wątpliwości, że Konstytucja chroni prawa posłów – w tym kontekście Trybunał w pełni zgodził się z poglądem Wnioskodawcy, że „Konstytucja, obok regulacji dotyczących *quorum* (art. 120 Konstytucji), (...) w sposób wyraźny i niebudzący żadnych wątpliwości określa wymóg jurydycznego i faktycznego zapewnienia deputowanym warunków skutecznego, czyli rzetelnego i efektywnego, wypełniania obowiązków poselskich oraz ochrony praw, wynikających ze sprawowania mandatu w jego całokształcie, także w realizacji pierwszorzędnej funkcji ustawodawczej parlamentu, jaką jest uchwalanie ustaw. Jest to zatem konieczne *de facto* ze

względu na obowiązek zarówno reprezentowania Narodu, jak i sprawowanie władzy w jego imieniu” (wniosek, s. 28).

Powinność zapewnienia posłom warunków skutecznego wypełniania obowiązków oraz ochrony ich praw spoczywa na Marszałku Sejmu. Jego czynności nie mogą prowadzić do bezprawnego różnicowania sytuacji prawnej poszczególnych posłów, ponieważ każdy z 460 posłów został wybrany przez Naród w powszechnych wyborach. Z chwilą objęcia mandatu uzyskuje tym samym możliwość korzystania z praw poselskich, zwłaszcza z możliwości udziału w głosowaniach, posiada tożsamy status względem innych posłów oraz analogiczne prawa i obowiązki. Tymczasem bezprawne działania Marszałka Sejmu doprowadziły do trwałego wykluczenia z prac Sejmu konkretnych osób, kreując tym samym nieznaną Konstytucji kategorię posłów niewykonujących swoich mandatów. W rzeczywistości posłowie Mariusz Kamiński i Maciej Wąsik aż do momentu rzeczywistego wygaśnięcia ich mandatów poselskich w związku z wyborem na posłów do Parlamentu Europejskiego nie powrócili już do wykonywania swoich mandatów posłów na Sejm X kadencji. Tym samym Mariusz Kamiński i Maciej Wąsik swoje mandaty mogli wykonywać zaledwie przez okres nieco ponad jednego miesiąca w okresie listopad-grudzień 2023 r. Później aż do 10 czerwca 2024 r. (tj. dnia, w którym ich mandaty skutecznie wygasły w związku z wyborem do Parlamentu Europejskiego) faktycznie nie sprawowali mandatów. W miejsce zaś niewakującego mandatu posła Mariusza Kamińskiego do prac sejmowych (od 6 marca 2024 r.) została dopuszczona osoba nieuprawniona do wykonywania mandatu poselskiego – Monika Pawłowska.

Tym samym organ – procedujący w składzie ukształtowanym wskutek bezprawnych czynności Marszałka Sejmu uniemożliwiających konkretnym posłom uczestniczenie w pracach legislacyjnych, działający natomiast z udziałem osoby nieuprawnionej do wykonywania mandatu poselskiego – Moniki Pawłowskiej, nie może być zakwalifikowany jako Sejm w rozumieniu konstytucyjnym. W konsekwencji uchwalenie ustawy przez niewłaściwie ukształtowany organ prowadzi do jej niekonstytucyjności.

9.3. Za niedoniosłą prawnie w perspektywie oceny konstytucyjności kontrolowanej ustawy Trybunał uznał okoliczność, że została ona uchwalona odpowiednią większością głosów z zachowaniem wymaganego *quorum*. W ocenie Trybunału, jeśli jakimkolwiek posłowi nielegalnie uniemożliwia się udział w pracach sejmowych nad konkretną ustawą, nawet wtedy, gdy zachowano *quorum*, a w głosowaniu uzyskano wymaganą konstytucyjnie większość głosów, przyjęta w takich okolicznościach ustawa i tak jest dotknięta wadą prawną, wydano ją bowiem z naruszeniem zasady legalizmu przez organ niespełniający konstytucyjnych wymogów dotyczących przedstawicielstwa Narodu sprawowanego przez posłów. W niniejszej sprawie nielegalne czynności Marszałka Sejmu spowodowały bowiem, że wola określonej grupy wyborców uznających, że Mariusz Kamiński i Maciej Wąsik powinni być reprezentantami Narodu, została podważona. Niedopuszczalne konstytucyjnie jest również uczestniczenie w pracach Sejmu w charakterze posła osoby nieuprawnionej do wykonywania mandatu poselskiego. Faktyczne uczestnictwo w pracach Sejmu osoby, która w świetle prawa posłem nie jest, również wpływa na wadliwość procesu prawodawczego.

Trybunał przypomina po raz kolejny, że w świetle obowiązującego w Rzeczypospolitej Polskiej prawa Mariusz Kamiński i Maciej Wąsik 13 listopada 2023 r. (tj. w dniu złożenia ślubowań poselskich na pierwszym posiedzeniu Sejmu X kadencji) objęli uzyskane wcześniej z woli wyborców mandaty poselskie, które zachowali pomimo bezprawnego wydania przez Marszałka Sejmu postanowień stwierdzających wygaśnięcie mandatów, co ostatecznie potwierdził właściwy rzeczowo sąd (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 4 i 5 stycznia 2024 r., sygn. akt I NSW 1268/23 oraz I NSW 1267/23).

W czasie procedowania przez Sejm kontrolowanej ustawy Mariusz Kamiński i Maciej Wąsik byli więc posłami i przysługiwały im wszystkie uprawnienia związane z pełnieniem

funkcji posła – zwłaszcza podstawowe prawo i obowiązek, jakim jest czynne uczestnictwo w pracach Sejmu wyrażone wprost w art. 3 ustawy z dnia 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora (Dz. U. z 2024 r. poz. 907), znajdujące także oparcie w konstytucyjnej zasadzie sprawowania władzy przez Naród za pośrednictwem posłów, którzy są jego przedstawicielami (zob. art. 4 ust. 2 w związku z art. 104 ust. 1 Konstytucji). Uniemożliwienie realizacji wskazanego prawa i obowiązku wpływa na wadliwość procesu legislacyjnego, w którym uchwalono kontrolowaną ustawę.

Prawa udziału w pracach sejmowych nad kontrolowaną ustawą nie miała natomiast Monika Pawłowska – osoba nieuprawniona do wykonywania mandatu poselskiego w okresie procedowania kontrolowanej ustawy.

9.4. Reasumując, w konsekwencji nielegalnych działań Marszałka Sejmu posłowie Mariusz Kamiński i Maciej Wąsik zostali pozbawieni faktycznej możliwości sprawowania swoich mandatów w toku prac nad kontrolowaną ustawą, a tym samym sprawowania władzy w imieniu Narodu, będąc jego przedstawicielami. Marszałek Sejmu w sposób bezprawny stworzył natomiast taką możliwość Monice Pawłowskiej – osobie nieuprawnionej do wykonywania mandatu poselskiego. Skutkowało to wadliwością procesu ustawodawczego z racji niewłaściwej obsady Sejmu. Wobec tego Trybunał orzekł, że kontrolowana ustawa jest niezgodna z art. 7 w związku z art. 4 ust. 2, w związku z art. 104 ust. 1, w związku z art. 96 ust. 1 Konstytucji.

Trybunał Konstytucyjny orzekający w niniejszej sprawie tym samym podzielił stanowisko zajęte w wyrokach Trybunału z: 19 czerwca 2024 r., sygn. K 7/24 oraz 10 września 2024 r., sygn. U 4/24 (OTK ZU A/2024, poz. 88).

10. Umorzenie postępowania w pozostałym zakresie.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego, jeżeli przedmiot kontroli jest niezgodny przynajmniej z jednym wzorcem kontroli, orzekanie co do zgodności z pozostałymi wzorcami jest zbędne (zob. np. wyroki z: 22 czerwca 2022 r., sygn. SK 3/20, OTK ZU A/2022, poz. 46; 11 maja 2023 r., sygn. P 12/18, OTK ZU A/2023, poz. 46).

Trybunał uznał więc, że ocena kwestionowanej regulacji pod kątem jej zgodności z art. 4 ust. 1 oraz art. 106 Konstytucji jest zbędna. Dlatego w tym zakresie postępowanie zostało umorzone na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p.TK.

11. Skutki wyroku.

Z chwilą promulgacji wyroku w Dzienniku Ustaw kontrolowana ustawa traci moc.

Operacje finansowe dokonane na podstawie kontrolowanej ustawy przed datą ogłoszenia wyroku nie wymagają powtórzenia, jako dokonane na podstawie regulacji normatywnych objętych w tym czasie domniemaniem konstytucyjności.

Z przedstawionych racji Trybunał Konstytucyjny orzekł jak w sentencji.